

ESKUBIDEEN GIDA:

MENDEKOTASUN- ETA
DESGAITASUN-EGOERETARAKO
HAR DITZAKEZUN ERABAKIAK

www.aubixaf.org

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

ONGDARTE: GAZTERIA ETA
ERRONKA DEMOGRAFIKAREN SAILA
DEPARTAMENTO DE BIENESTAR,
JUVENTUD Y RETO DEMOGRÁFICO

ZURE ESKUBIDEAK BETI DIRA KONTUAN

2021az geroztik, gure eremuan ezin da inor legez ezgaitu. Zure osasunarekin gertatzen dena gertatzen bada, zure eskubide guztiak gordetzen jarraituko duzu.

Uneren batean erabakiak hartzeko laguntza behar baduzu, legeak ezartzen du laguntza eman behar zaizula, baina zuk protagonista izaten jarraitzen duzu eta ahal duzun bitartean erabakitzen jarrai dezakezu. Ezin zaizu ezgaitu. Behar duzunean eta behar duzun lekuan laguntzeko pentsatutako tresnak daude.

ONDO ZAUDEN BITARTEAN ERABAKI

Etorkizunean memoriarekin, dementziarekin edo beste gaixotasun batekin arazoak izateak kezkatzen bazaitu, gai jakin batzuk aldeztatik aurretik prestatuta utz ditzakezu. Lasaiago bizitzeko aukera emango dizu horrek.

Bi dokumentu bereziki garrantzitsu daude: bata gai pertsonaletarako eta ondare-gaietarako (prebentzio-boterea), eta bestea bizitzaren azken fasearekin lotutako gai medikoetarako (aurretiazko borondateak).

1. PREBENTZIOZKO AHALORDEA

Prebentzio-ahalordeak ohiko notario-ahalorde gisa funtzionatzen du, eta alde nagusia da **baliozkoa izaten jarraitzen duela, baita etorkizunean gerora sortutako desgaitasun-egoera gertatzen bada ere, dela narriadura kognitiboaren ondorioz, dela istripu baten ondorioz.**

ZERTAN DATZA ETA NON EMATEN DA

Notariotzan sinatzen duzun dokumentu bat da, konfiantzazko pertsona bat edo batzuk izendatzeko. Pertsona horiek zure gaien kudeaketan lagunduko dizute, zuk ezin baduzu. Pertsona horiek, garaia iristen denean, banku-kudeaketak egin, fakturak ordaindu, ondasunak administratu eta erabakiak hartu ahal izango dituzte, zuk ezarritako jarraibideen arabera.

Egoera onean zauden bitartean, zure arazoen kontrola mantentzen duzu: boterea benetan behar baduzu bakarrik erabiltzen da. “Badaezpada” laguntza prest uzteko modu bat da. Abantaila nagusietako bat da, une hori iristen bada, ahalduak jarduteko legezko baimena izango duela, ebazpen judizial baten zain egon beharrik gabe.

Funtsezkoa da konfiantzarik handieneko pertsonak aukeratzea eta haiekin aurrez hitz egitea zure nahiei eta itxaropenei buruz. Dokumentua notariotzan idatziko da, zure borondatearen arabera.

Prebentziozko ahalordea ematen duzunean, notariotza arduratuko da ahalorde hori Erregistro Zibilean inskribatzeaz. Hala ere, gomendagarria da konfiantzazko pertsonari jakinaraztea egin duzula eta kopia non gordetzen den.

PREBENTZIO-AHALMENIK EZ BADUZU, ZER GERTATZEN DA?

Notario-ahalorderik eman ez bada eta desgaitasun- edo mendekotasun-egoera larria sortzen bada, zure inguruko pertsonak agintaritza judizialarengana jo beharko dute eta ebazpen judizial baten zain egon beharko dute baimena izateko eta, horrela, zuk erabaki jakin batzuk hartu ahal izateko.

Adibidez, iktus larria baduzu eta ezin baduzu zure dirua kudeatu, gertuko pertsonaren batek sendatzaile izendatzeko eskatu beharko luke zure bankukontuan sartzeko eta egoitza baten ordainketa bezalako gastuei erantzuteko.

Prozesu horrek izapideak, denbora eta estresa eskatzen ditu, familia-ingurunearentzat jada zaila den une batean. Gainera, erabakiak aurrez zure balioen eta lehentasunen ezagutza pertsonalik gabe hartuko dira; beraz, baliteke zuk nahi zenukeenarekin zehatz-mehatz bat ez etortzea.

Horregatik da hain garrantzitsua aurrea hartzea: prozedura judizialak saihestuko dituzu eta zure borondatea errespetatzen dela ziurtatuko duzu. Gertuko familia-sarerik ez baduzu ere, konfiantzazko ahaliduna izenda dezakezu, babesgabetasun-egoera saihesteko.

2. AURRETIAZKO BORONDATEAK (BIZI-TESTAMENTUA)

Aurretiazko borondateak dokumentu bat dira, non idatziz uzten duzun zer zainketa mediko jaso nahi dituzun edo ez zure bizitzaren amaieran, baldin eta egoera larri batean bazaude eta ezin baduzu jakinarazi.

Adibidez, adieraz dezakezu ea bizitza modu artifizialean luzatzeko tratamendurik nahi duzun ala ez, edo nahiago duzun bizi-kalitatea lehenestea. Tratamendu aringarriak ere eska ditzakezu, nahiz eta horrek bizitza pixka bat laburtu.

Gainera, ordezkari sanitario bat izenda dezakezu, zure nahiak osasun-langileei helarazteko, zuk ezin duzunean.

Dokumentu hau soilik aplikatzen da zure kabuz erabakirik hartu ezin duzunean. Borondatezkoa da, baina oso gomendagarria; izan ere, lagundu egiten die osasun-langileei zure borondatearen arabera jokatzeko, eta arindu egiten ditu hurbileko pertsonak une zailetan.

Dokumentua osasun-zentro edo notariotza batean egiten baduzu, Aurretiazko Borondateen Erregistrora bidaliko da. Zure kontura egiten baduzu, zuk zeuk entregatu edo bidali beharko duzu Erregistrora. Behin izena emanda, zure historia klinikoari lotuta geratuko da, eta edozein osasun-zentrotatik eskuratu ahal izango da. Dokumentua erregistratzea funtsezkoa da haren eraginkortasuna bermatzeko.

IRITZIZ ALDA DEZAKEZU

Dokumentu horietako bat ere ez da behin betikoa. Edozein unetan alda edo ezeztatu ditzakezu, erabakitze gaitasuna duzun bitartean.

Nahi duzun guztietan alda dezakezu ahalduna, edo eguneratu zure lehentasun medikoak. Dokumentu hauek sinatzeak ez zaitu betiko lotzen: zure borondatea islatzen dute une honetan, eta berrikusi egin daitezke egokitzen jotzen duzunean.

HITZ EGIN ZURE INGURUAREKIN ETA LANGILE SOZIOSANITARIOEKIN

Oso gomendagarria da hurbileko pertsonekin hitz egitea zer erabaki hartu dituzun eta non dauden dokumentuak. Zure balioak eta lehentasunak azaltzeak zure borondatea errespetatzea erraztuko du unea iristen denean.

Jakinarazi erreferentziazko zure osasun-profesionalari ere, zure historia klinikoan jasota gera dadin.

LAGUNTZA ETA AHOLKULARITZA ESKATU

Ez beldurrik izan informazioa eskatzeko. Notariotza batera joan zaitezke, osasun-langileei galdetu edo orientazio argia eta eskuragarria eskaintzen duten adinekoen, pazienteen edo boluntarioen elkarreketara jo dezakezu. Ez zaude bakarrik prozesu honetan.

Informazio egokiarekin, dokumentu horiek prestatzea dirudien baino errazagoa dela egiaztatuko duzu, eta lasaitasun handia ematen du prest edukitzeak. Gogoratu gaur hartzen dituzun erabakiek askoz ere eramangarriagoa egin dezaketela zure etorkizuna — eta zure ingurukoena —.

EZ UTZI BIHARKO

Egoera horietan pentsatzea deserosoa izan badaiteke ere, hobe da ondo zaudenean eta burua argi duzula aurre egitea. Planifikatzea zeure burua zaintzeko modu bat da, baita hurbileko pertsonak zaintzeko modu bat ere. Inoiz ez da goizegi horretarako, baina beranduegi izan daiteke momentua pasatzen uzten bada.

ZUK ERABAKITZEN DUZU

Prebentzio-ahalorde bat ematea edo aurretiazko borondateak idaztea guztiz borondatezkoa da. Ez egitea bezain legitimoa da.

Garrantzitsuena erabaki bat hartzea da, informazio nahikoarekin eta ondorioen jakitun izanda. Kontua da zure eskubideak ezagutzea eta arduraz erabiltzea, zure etorkizunerako egokienak iruditzen zaizkizun erabakiak hartuz.

SENIDE ETA ZAINZAILLEENTZAKO GOMENDIOAK

ALDEZ AURRETIK HITZ EGITEA ETA PLANIFIKATZEA

Adineko norbaitekin edo laguntza behar duen norbaitekin bazaude, komeni da gai horiei buruz argi eta garbi hitz egitea bere borondatea adierazten duen bitartean. Haien nahiak eta lehentasunak ezagutzeak beharrezko dokumentuak prestatzera animatzea eta nahi dutena zehatz-mehatz islatzen dutela ziurtatzea ahalbidetuko du.

Pertsona askok ez dute horri buruz hitz egiten, baina beren etorkizuna kontrolatzeko modu bat dela azaltzeak lasaitasuna ematen die alderdi guztiei.

AHALDUNA EDO ORDEZKARIA HAUTATZEA

Garrantzitsua da izendatutako pertsona edo pertsonak erabateko konfiantzazkoak, zintzoak eta enpatikoak izatea. Denborarekin egokiak izateari uzten badiote, hobe da dokumentua aldatzea eta beste pertsona bat izendatzea.

Ez zara minduta sentitu behar senide batek beste norbait aukeratzen badu: erabaki pertsonala da. Funtsezkoa da laguntza ematen duenak beti pertsonaren borondatea eta ongizatea lehenestea.

DOKUMENTUEN INSKRIPZIOA ETA ZAINZTA

Eman ondoren, egiaztatu dokumentuak behar bezala erregistratuta daudela eta gorde kopiak toki irigarri batean. Beharrezkoa denean, errazago aplikatuko da.

AUTONOMIA ETA BORONDATEA ERRESPETATZEA

Prebentziozko ahaldun edo aurretiazko borondateen ordezkari izendatu bazaituzte, erantzukizunez eta etikaz beteko duzu zure rola.

Zure eginkizuna laguntzea da, ez beharrik gabe ordezkatzeta. Ahal den guztietan, pertsona inplikatzeko du erabakietan, eta boterea behar den neurrian bakarrik erabiltzen du, haren autonomia, duintasuna eta lehentasunak errespetatuz.

PREBENTZIO-AHALMENIK GABE SORTZEN DA ARAZOA

Aurretiazko prebentzio-ahalmenik ez badago eta pertsonak jada ezin badu erabaki, bide judizialera jo beharko da laguntza-neurriak eskatzeko. Agintaritza judizialak kuradorea izendatuko du eta haren eginkizunak ezarriko ditu.

Kasu horietan, gomendagarria da lege-aholkularitza bilatzea eta eragindako pertsonaren borondatearen eta ongizatearen alde egitea beti.

BESTE BALIABIDE ETA PRESTAZIO BATZUK

Gainera, Gizarte Zerbitzuen eta Gizarte Segurantzaren mendeko beste gizarte-baliabide, laguntza eta prestazio batzuk ere badaude.

Dauden gizarte-prestazioen eta -baliabideen berri izateko, zure udaleko gizarte-zerbitzuetara jo dezakezu. Bertan, informazioa, balorazioa eta orientazioa emango dizute udal-mailako zein foru-aldundietako gizarte-baliabideei buruz, haien bizi-kalitatea hobetzeko: desgaitasunaren eta mendekotasunaren balorazioak, prestazio ekonomikoak, laguntza teknikoak, etxer etxeko laguntza-zerbitzua, egoitza-baliabideak eta zainzaileei laguntzeko programak eta zerbitzuak, besteak beste.

Era berean, mendetasun-egoera pertsona lanean ari den bitartean agertzen denean, ezintasun iraunkorra aitortzea eragin dezake, prestazio ekonomikoa edo pentsioa jasotzeko eskubidearekin. Kasu horretan, kudeaketa Gizarte Segurantzari dagokio.

OHARRA: prebentzio-botereei eta aurretiazko borondateei buruzko informazio gehiago nahi baduzu, Aubixa Fundazioaren webgunean gai horiei buruz dagoen dokumentua kontsulta dezakezu.

www.aubixaf.org

ESKUBIDEEN GIDA:

MENDEKOTASUN- ETA
DESGAITASUN-EGOERETARAKO
HAR DITZAKEZUN ERABAKIAK

AUBIXA
FUNDAZIOA | FUNDACIÓN

Geroa lantzen

www.aubixaf.org